

Aplinka gražėja

Ignalinos apylinkės Liaudies deputatų taryba kontroliuoja Gamtos apsaugos įstatymo, medžioklės ir žvejybos taisykių laikymą. Tai vienais iš LDT darbo barų. Be to, ji užtikrina apylinkės teritorijoje esančių draustinių, parkų ir kitų gamtos apsaugos objektų tvarkingą būklę, padeda išgyvendinti aplinkos apsaugos priemones ir kt. Ignalinos apylinkės LDT vykdomasis komitetas, žemės ūkio gamtos apsaugos nuolatinė komisija šiemis darbams atiduoda nemaža jėgą. Apylinkės Tarybos sesiju, vykdomojo komiteto, nuolatinės komisijos darbe nuolat nagrinėjami, svarstomi ir tobulinami Gamtos apsaugos įstatymo laikymosi klausimai. Rengiamos gyventojų talkos gamybinių centrų, klemų, kapinių tvarkymui. Skelbiama geriausiai aplinka tvarkančių ūkio, įstaigos, organizacijos, individualaus ir daugiaublio gyvenamojo namo konkursai. Gamtos apsaugos įstatymu pažeidėjams išaiškinti sisteminai rengiami reidai ir tikrinimai. Kaltiniams asmenims surašomi pažaidos aktai. Tako komos kai kurios poveikio priemonės. 1984 metais 14 miško šlukslojų nubausti piniginėmis baudomis, o žodiniuose išpėjimais pareikišti 43 gyventojams. Visi pažeidėjai turėjo likviduoti šlukslynus, atkurti ankstesnę lauko miškelių būklę. Pagal apylinkės Tarybos vykdomojo komiteto priimtą sprendimą buvo atnaujintos polisiaučių, išvačytos pakelės, sutvarkyta archeologijos paminklų aplinka.

R. VAPSVA
Ignalinos apylinkės LDT vykdomojo komiteto pirmininkas

Pliaušio ežerėlių bei iš jo išbėgantį Pliaušės upelį, bet ir

Nedidelis Pliaušio ežerėlis (4,6 ha) susilaukė didesnio hidrologinio dėmesio, nei koks nors kitas, keliš Šimtus hektarų turintis ežeras. Specialistus sudomino nepaprastas jis vandens lygio pastovumas. Paskutiniojo ilgesnio (aštuntojo dešimtmecio) sausujų metų ciklo pabaigoje, kai Lietuvos ežerų vandenys atitraukė nuo senųjų krantų, Pliaušys buvo pilnas kaip akis. Atlikus matavimus, paaikėjo: net ir krizės metais ežerėlis gaudavo kas sekundę po 30 litrų požeminio vandens. Iš kur tas vanduo atbėga? Tieki priplūstančio vandens negali būti mažame ežero baseine. Tyrinėtojų akys nukrypo į Tauragno ežerą, nes visi Pliaušės šal-

Stovyklaviečių augalija

1984 metų liepos mėnesį skaičiuojame augalų rūšinę sudėtį, kai kuriose parko stovyklavietėse. Tai sudedamoji dalis darbo, kuri teks testi ir plėsti vėlesniais metais. Augalija buvo tyrinėta palapinėms statytų skirtoje zonoje ir betarpiskai aplink ją. Dėmesys buvo suteiktas į rūsinę augalų sudėtį, rūšių padengimo laipsniui ir augalų gyvybingumui. Apžvelgus stovyklavietes, lengva pasakyti, kad augmenija labai pakitusi, lyginant su gretimais nenaudojamais plotais. Palyginti drėgnesnių pakrančių polisiaučių — Juodakampio, Palūšės — natūraliu rūšių išlikti daugiausia tėv, kur palapinės statomas neregulariai dažnai, o jų intensyvaus statymo zonoje pirmynkštės augalios atstovų išlikti pavieniai egzemplioriai. Saušū, smėlingų vietų polisiaučių, kaip Giniūčių, padėtis blosgesnė.

Palūšės stovyklavietėje suregistruota 46 augalų rūšys. Vyrauja vienmetė miglė, žasinė sidabrožolė, baltasis dobilas. Tai žolės, kurios gerai pakenčia mindyma ir todėl išplinta: kitoms žolių rūsimis išnykus, užima jų vieta. Išvardintų augalų bendras padengimo laipsnis buvo tik 60—70 proc. Plačialapis gyslotis, tipiškas mindomų takų augalas, padengia iki 30 proc. teritorijos. Kitų rūsių augalai padengia 10—5 proc. ir mažiau, nes dauguma jų sutinkami pavieniai — paprastoji veronika, mažoji ožiažolė, šliaužiantysis vėdrynas, geltonoji žiognagė, paprastoji juodagalvė, kalninis dobilas ir kt. Augalų produktyvumas čia gana žemas: jie menkai išsiuvesti, sužalotais stiebais, žydžių susmulkėjusiais žiedais arba visai nežydi. Giniūčių stovyklavietėje į akis krito pilnutinis

žolinės dangos nutryimas. Tėra pavieniai įvalių varpinų augalų egzemplioriai. Tačiau vietose, kur palapinės statomas neregulariai, žolinė danga yra, bet smarkiai pakitusi jos botaničių sudėtis. Cia, tuščios žemės plotuose, radome šuninę smilgą, vienmetė miglė ir avinį eraičiną kaip vyraujančias rūšis, padengiančias iki 30 proc. žemės paviršiaus. Smulkioji rūgštynė ir paprastoji miglė užėmė antrają vietą. Kitų rūsių augalai išsiabarstyti pavieniai egzemplioriai, iš viso jų 37 rūsys. Tai nebūdingi sausašiliui paprastasis lipikas, didžioji ugniaždė, paprastoji žilė, dirvinė našlaitė ir kt. Daugelis augalų patys už save „kalba“ apie polisiaučių išlaką. Radome baltasis balandas, motiejuką, trikertę žvginę, didžiąjį dildgėlį, raudonąjį dobilą, daržinę žliugę, rugiaglę, pomidorą, bulvę, agrastą. Sie augalai niekada natūraliu būdu nepasirodo sausašilyje ir apskritai miške. Neprastos augalų rūsys rodė, kad polisiaučių režimas keičia pačią dirvožemio sudėtį, t. y. susiformuoja trašus dirvos sluoksnis.

Juodakampio polisiaučių palapinių statymo zonoje vyraovo paprastoji ir vienmetė miglės, sudarančios apie pusę augalijos. Iš čia rastų 32 rūsių visos kitos žolės buvo rastos fragmentuiskais lopinieliais arba tik pavieniais augalais. Ir čia, kaip ir Giniūčių polisiaučių, gausu atneštinų rūsių. Gyvybingumas itin menkas: dauguma augalų nežydi, nes sunykę dėl pastovaus mindymo. Trylika stambiažiedžių tubių dėl puošnios išvaizdos buvo nulažtintos nuo stiebų Juodakampio krante.

B. SABLEVIČIUS
Jaunesnysis mokslinis bendradarbis

TRUMPALI

Per pirmajį šių metų ketvirtį Ignalinos kelionių ir ekskursijų biuras surengė 46 ekskursijas, propaguojančias nacionalinį parką. Jose dalyvavo 1200 žmonių. Tai gana daug, nes per visus 1979 metus parką aplankė tik 54 ekskursantų grupės. Svečiai lankėsi iš daugelio tolimų TSRS miestų. Ekskursijų vadovai supažindina su parku kaip sudėtinga ir mūsų šalyje dar reta saugojamų teritorijų forma, parodo būdingą Rytų Lietuvai gamtą. Žiema tai padaryti sunkiau nei vasarą. Keliai užpustytai ir Ledakanlis bei bitininkystės muziejus lieka nepasiekiami. Kuo pajavinti ekskursijų maršrutą žiema? Laukiamė patarimų iš parko administracijos, nes ir būsimomis žiemomis svečių nesumažės.

M. LESKEVICIENE

TRŪKSTA RŪPESČIO

Nacionaliniame parke dar tebera nesiderinančių su natūraliu kraštovalzdžiu elementų. Ypatių rykštę — ūkių gamybinių centrai. Jie iki šiol menkai sutvarkyti ir apželdinti. Labiausiai į akis krenta „Atžalyno“ kolūkio Antalksnės gamybinių centras, nes bendras jo valzdas plačiai atsiveria nuo greta turinčio kelio esančios apžvalgos alkstelės. Prieš keletą metų gamybinių centras buvo apželdintas. Tačiau neprižiūrimi ir gyvulių nikojami medellai sunykė. Kolūkui seniai laikas turėti miškininko — apželdintojo etatą. Kraštovalzdžio specialistas padėtu kvalifikuotai tvarkyti labiausiai lankomą nacionalinį parko dalį. 1984 metais kolūkis suremontavo dalį gamybinių pastatų, nugriovę nereikalingus, blogos išvaizdos statinius, bet visa tai tik lašas jūroje. Šiuo metu ruošiamas Antalksnės gyvenvietės bei gamybinių centro sutvarkymo projektas. Laukiamė, kad, jį išgyvendinus, padėtis tikrai pasitaisy. Nacionalinis parkas „Atžalyno“ kolūkui gamybinių centrų sutvarkymui paskyrė 100 kub. m medienos, 30 tūkst. plytų, 30 t cemento, 10 t metalo. Skirtas medžiagos ūkis ketina panaudoti Antalksnės gamybinių centro pastatu remontui, mėslių išrengimui bei triju sodybų, esančių prie turinčio kelio, remontui. Sie darbai labai svarbūs. Tačiau nereikia palikti likimo valių ir Giniūčių trašų sandėlio bei lentpjūvės. Pastatai šalia kelio, ir visas aplaidumas matomas kiekvienari turistui. Nacionalinio parko centrui tokia objekto būklė garbės nedaro.

Ne ką geresnė padėtis ir Ignalinos rajono „Vilties“ bei Svenčionių rajono Cerniachovskio kolūkio gamybiniuose centruse. Jiems taip pat skirta stabyinių medžiagų: apvalios ir pjautos medienos, plytų, metalo, cemento. „Vilties“ kolūkis skirtas medžiagos numatė panaudoti Pupiškės gamybinių centro pastatui remontui, automašinų, traktorių plovlyklos statybai.

Svenčionių rajono Cerniachovskio kolūkis skirtą medieną panaudos buvusio Kaltanėnų dvaro svirno rekonstrukcijai, kitas medžiagos — ūkio kontoros kapitaliniam remontui bei technikos laikymo pastogės išrengimui. Visas medžiagą numatytą panaudoti 1985 metais.

Statybinių medžiagų skyrimas — tai parko indėlis į kolūkį aplinkos tvarkymą. Nacionalinio parko ūkiai privalo būti pavyzdingai tvarkomi.

N. STANKEVICIENE

Architektė

Nacionaliniam parke kartais žiemoja daugiau kaip 30 gulbių. Nuotraukoje matome sužeistą žiemojantį jauniklį, tvarstomą veterinarijos stotyje.

Kviečia turistų takai

Intensyvus mišku naudojimas rekreacijos tikslais kelia ypatingus reikalavimus miškininkams. Mes stengiamės poilsiauvaliui ir turizmui sukurti tinkamą aplinką, taikyti specialų ūkininkavimo būdą. Apie tai ir pasakoja ekskursinis maršrutas miškų tvarkymo savitumams demonstruoti LTSR nacionaliniam parke. Mintimis pakeliaukime

Vaišniūnų girininkijos kontoroje stendai ir fotonuotraukos trumpai supažindina su ūkininku.

Naujas maršrutas

kavimo būdu, medynų rūšimis ir žymesnėmis maršruto vietomis. Maršrutą sudaro 20 km uždaras žiedas. Sustoja prie Švoginos upės, pamatysime apyrečius ir įdomius augalus. Simbolinis barjeras prie paupinio Jonaparčio primena visiems apie būtinumą saugoti retuosius augalus. Nusakinti šimtamečiai pušies medynai rodo, kad tai praeities ūkininkavimo pasekmė, dabar nesakinama. Šiaime pušynė pamatysime grupę skruzdėlynų, aptvertų tvorelėmis. Sie darbastūs vabzdžiai apsaugo mišką nuo kenkėjų, todėl globojami. Toliau prie kalnelio pamatysime rėtos arba karelinių beržų. Pagrindinis jo požymis — žema daugiaviršūnė laja, kreivias gumbuotas

SENOVĖS PALIKIMAS

Nacionaliniame parke, Ig-
nalinos rajono teritorijos da-
lyje, yra 42 vietinės ir res-
publikinės reikšmės kultūros
paminklai. Iš jų 3 istorijos,
9 archeologijos, 15 architek-
tūros ir 15 dailės paminklų.

Tarp Linkmeno ir Ūkojo ežerų esančioje aukštumoje dunkso Ginučių piliakalnis. Vakarinėje jo pašlaitėje yra senovinės gyvenvietės liekanų. Nors šis objektas dar netyrinėtas, bet kai kurie istorikai mano, kad čia stovėjusi Linkmenų pilis, kurią 1373 metais sunaikinę kalavijuocių. Iš šiaurė nuo Ginučių piliakalnio, toje pačioje aukštumoje, stūkso antras piliakalnis. Jo papédėje irgi yra senovinės gyvenvietės liekanos. Abu piliakalnius gali lankyti turistai. Parko lankytajai gali susipažinti ir su Rytų Lietuvos senovės laidojimo paminklais - pilkapiais. Tai Šakarvos, Ginučių pilkapynai. Puse kilometro į rytus nuo Palūšės yra 62 pilkapių grupė. Manoma, kad jie supilti VIII-IX amž.

kamienas. Vertinamas todėl, kad
uri dekoratyvią medieną, nau-
lojamą suvenyrams gaminti.
Parke pastebimas žvérių, ypač
ernų ir briedžių, perteklius.
Dėl briedžių daromos žalos pu-
ties jaunuolynams pušų kultūrų
veisimas tapo nebegalimas. Visa

Mes norime, kad parko lankytociojai mašinas statyti tik specialiose aikšteliose. Jos įrengiamos gražesnėje miško vietose: kur yra ežeras, randama grybų.

vo natūraliose augimvietėse nedromi. Sustoę prie Ziegžmarių ežero, pamatyse didelę ēdžių, šeryklyų, laižyklų, lesyklų ir inkilų ekspoziciją. Tai daugiausia moksleivių mégstama maršruto dalis. Čia susipažiusta, kaip reikia šerti ir globoti žvérį bei paukščius.

Pravažiavę Vaišnoriškės kaimą, susipažistame su nacionalo parko miškų priešgaisrine apsauga. Tai priešgaisriniai barijerai, mineralizuotos kvartalinė linijos ir juostos. Lankytose pamatys praėjusių metų gaisravietes, gaisrų žalą, juodą išdegintą negyvos girios plotą. Neköto Vyžių kaimo, prie Bükos upės, pamatysime jaukiai įrengtą poilsivietę, kurioje galima išsėtis, tačiau be nakvynės išpalapinių. Cia galima susikurti laužą, o vaikams — pasisupti ant „slibino“ nugaros, pasimokyti plaukti srauniame upelio vandenyje.

Visų 36 maršruto sustojimo vietų neaprašysi. Kviečiame apsilankytį, pasigérēti nacionalinių parko gamta, miškingu, kalvo mis ir ežerais turtingu krašto vaizdžiu. Parke miškas yra pagrindinis gamtos komponentas. Aplinka, kurioje žmogus ilsesi, turi būti graži, malonai nuteikianti. Ignalinos miškų ūkiui miškininkai padarys viską, kad nacionalinis parkas kasmet turėtų ir gražetų.

A. KULBIS
Ignalinos miškų ūkio
vyr. miškininkas

apgadintus paminklus, ar išgirsti telefonų skambučius, kad nežinomi asmenys kasineja pilkapius. Idomu, ko ieško štie smalsuolių, ką tikisi patyti ir rasti? Tokie žmonės neturi jokio supratimo apie liaudies kultūrinio palikimo išsaugojimą. Nemokant skaityti to sudėtingo ir brangaus kultūros paminklų rašto, dabartiniu metu vis dažniau pasitaiko žalojimo atvejų. Tikiu, kąd nebrangina tautos kultūros, jos palikimo tik miesčioniški vartotojai, darantys viską savo naudai. Ieškoti aukso beprasmiška, nes senovės lietuviai aukso ir naturėjo, ir neverino. Kultūros paminklų žalotojai yra baudžiami įstatymo numatyta tvarka. Tad nebūkime abejingi ir nepraekime prošali, jei matome žalojamą ar netvarkingu kultūros paminklą. Be to, pravartu žinoti, kad ir apsauginėje paminklo zonoje draudžiamos daryti viša, kas susiję su žemės judinimu.

E. ANDRASIŪNIENĖ
Rajono kultūros paminklų
apsaugos metodininkė

Parko miškų įvairovė

Miškai nacionaliniame parke — pagrindinis kraštovaizdžio elementas. Jie sudaro didžiausią parko teritorijos dalį: 20,1 tūkst. ha arba 70 proc. Tai daugiau kaip du kartus pranoksta vidutinį respublikos miškingumą. Stambiausi miškų masyvai — Ažvinčių (4675 ha) ir Minčios (2964 ha) girios ir Linkmenų miškas (2621 ha) bei Sakarvos — Pakretuonės miškai (2768 ha). Daug mažiau miškų centrinėje parko dalyje. Dauguma miškų — 88 proc. — yra valstybiniai, priklausantys Ignalinos miškų ūkiui. Ivairaus dydžio miškeliai tarp ežerų ir žemės ūkio naudmenų yra „Atžalyno“, „Vilties“ ir Cerniachovskio kolūkių miškai.

Amžiaus grupėmis parko miškai pasiskirsto taip: jaunylnai — 29, viduramžiai miškai — 38, pribrestantys — 30, brandūs ir perbrendę — 3 proc. Daugiausia pušynų — 83, o beržynų — 9, eglynų — 5, juodalksnį — 2, baltalksnynų — 0,8, drebulynų — 0,2 ir ažuolynų — 0,1 proc. Parke yra unikalus 18 ha ploto Ginučių ažuolynas. Vidutinis medynų amžius — 48 metai. Medienos ištakliai siekia beveik 2,9 mln. kub. m. Ažvinčių sengirėje stūksa našus 140—150 metų medynai. Kai kurie medžiai siekia 40 m aukštį. Pagal parko mišku zonavimą jie suskirstyti į apsauginius, rekreacinius ir ūkinės paskirties. Apsauginiai miškai — tai rezervatinė, draustinių ir geležinkelio apsauginės zonas. Apsauginės zonas miškai sudaro 6926 ha plotą, į kurį ļeina Ažvinčių girių gamtinis rezervatas. Tai sengirės masyvas ir Gervėčių pelkutė. Čia ūkiniai darbai neatliekami, leista gamtai pačiai reguliuoti Jos elementų tarpusavio ryšius. Rezervato lankymas griežtai ribojamas ir galimas

tik su parko direkcijos leidimu. Gamtiniai draustinių zoną sudaro hidrologiniai - hidrografiniai (944 ha), geomorfologiniai (134 ha) ir botaniniai - zoologiniai (4690 ha) draustiniai. Ši zona skirta vertingesnių ir labiau pažeidžiamų gamtos turų — kai kuriu upelių vandens baseinių, geologinių darinių, faunos ir floros bendrijų — apsaugai. Draustiniai išdėstyti nuošaunesnėje parko vietose, kuriose patogiai užtikrinti ramybę, atlikti mokslinius stebėjimus ir kt. Ūkininkaujančia ribojama medynų eksploatacija, ju atkūrimas ir melioracijos darbai. Vilniaus — Ignalinos geležinkelio apsauginiai miškai mokslinei vertės neturi. Jie saugomi 100 m pločiu palei geležinkelį.

Didžiausią parko miškų dalį sudaro rekreacinių miškai (52,5 proc.). Jie skirti poilsisiui. Šiam tikslui jie naujodami nevienodai intensyviai. Poilsiaujama tik stovyklaviečių ir rekreacinių pastatų zonoje, užimamoje 1396 ha miško. Tai intensyvaus poilsio zona. Joje taikomas miško parkų režimas, t. y. medynai išjungiami iš pagrindinio naudojimo, o landšaftiniai kirtimais gerinamas šios zonos estetiškumas. Natūralios gamtos (8165 ha) ir agroparkiniuose miškuose (1003 ha) poilslavimas epizodiškas, trumpalaikis, be nakvynės.

Ukinės zonas miškai (13 proc.) išsišedėjo nuo šaliose parko vietose, Daunorių giri-ninkijoje. Ukinės veiklos zo-noje (2628 ha) atliekami pagrindiniai atkuriameji, sanitatiniai ir ugdomieji kirtimai. Gamybinės paskirties miškai néra eksplotacinių. Jie nau-dojami tiek, kiek reikia su-kurti našiausieems medynams.

J. CEPONIENE

Stambiažiedė rusmenė

Vasaros pradžioje atskleidžia visas miško grožis, o gaivinti spyglių vėsa prisisodrina nektaro kvapais. Tarp žydičių žolių net ir neigudusi akis galite pastebėti vieną iš retujų ir glibotinų augalų – stambniai žiedėti rusmenę. Ji išaugina stambius ilgus lapus, i viršūnę nusmailėjusius. Iš rusmenės „kelnelio“ vidurio iškyla vienas aukštasis stiebas, keliantis stambius, žemyn nusvirusius geltonus ir tuščiavidurius žiedus. truputį panašius į katilélius. Žiedų vidinėje pusėje matyti rudi brūkšneliai. Rusmenės mėgsta saulės šviesas ir lengvą dirvožemį. Vešliausia rusmenės sulapoja ten, kur saule kaitina tik dalį dienos, o šaknys gauna pakankamai drėgmės. Tinė kamiausią šviesos ir drėgmės režimą šie augalai randa kvarta linėse linijose ir šalia jų, aikštėse, kur aukšti medžiai dozuojant apšvietimą. Tokiose vietose rusmenės sudaro grupes, o pavieniuose augalų pasitaiko retai. Peržydėjusios rusmenės subrandināti ėkėtolas, kurios išsiséja į čia pat arba jas išnešioja paukščiai žvėry. Mineralizuojant kvartales linijas, sėklas į kitą vietą perkeliai ir miško technika. Rusmenės yra ne tik dekoratyvinės bet ir medingi augalai. Jų žiedus noriai lanko kamanės. Rusmenės nuodingos: alkaloidų turinys susale dolys, todėl jo

priskirtos prie vaistinguų. Reikia tik apgailestauti, kad respublikoje nėra šių augalų sąžalyňų, iš kurių rusmenes galima būtų naudoti kaip žaliavą.

Miškininkų uždavinys ir pareiga — išsaugoti žinomas ir dar nežinomas rusmenių augimvietes. Reikia apsižiūrėti ir pasištengti, kad tose vietose nebūtų irenti medienos sandėliai, o miško technika nesurdytu žolinių dangos ir viršutinio dirvos sluoksnio. Stambiažiedė rusmenė pamiškėse ir laukuose neuauga, tai miško floras atstovas. Todėl jo apsauga visiškai priklauso nuo miškininkų dėmesio ir rūpesčio.

B. ŠALTIS

Numeri ir fotonuotraukas spaudai paruošė B. ŠABLEVICIUS.

Rinko ir spaudė Utenos spaustuvės Ignalinos filialas, 1985.
Užsak. 336, tir. 50 egz.